

**Bioetičko obrazovanje i
razvijanje stavova za živi
okoliš**

OBRAZOVNI MATERIJALI

Erasmus+

OBRAZOVNI MATERIJALI

Autori: Giannis Stamatellos (scenarij), Nikos Vasilakos (video)

Prevoditelji: Duje Drago Jurković, Josip Guć

Naslovna fotografija: Pexels Pixabay

Zahvale:

Zahvaljujemo svim učenicima, nastavnicima, profesorima, istraživačima, i svima ostalima koji su sudjelovali u projektu i koji su sa svojim idejama, povratnim informacijama i ohrabrenjima doprinijeli u stvaranju ovog dokumenta.

Autorsko pravo:

Materijali se mogu koristiti u skladu s: Creative Commons Licencom Nekomercijalno dijeli pod istim uvjetima

Izjava o odgovornosti:

Ovaj projekt je financiran uz potporu Europske komisije, Erasmus+ programa i Hrvatske nacionalne agencije za Erasmus+ Agencija za mobilnost i programe Europske unije. Ova publikacija odražava stavove samo autora, a Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu koja se može sastojati od podataka sadržanih u njima.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

AGENCY FOR
MOBILITY AND
EU PROGRAMMES

beagle
Bioethical Education
and Attitude Guidance
for Living Environment

1. KAKO KORISTITI EDUKATIVNE MATERIJALE

U rukama držite rezultat drugog intelektualnog rezultata projekta BEAGLE – Bioethical Bioethical Education and Attitude Guidance for Living Environment (Bioetičko obrazovanje i razvijanje stavova za živi okoliš). Projekt okuplja partnere iz Hrvatske, Slovenije, Italije i Grčke, pod okriljem Erasmus+ platforme, sa zajedničkim ciljem promicanja bioetičkog obrazovanja, razvijanja kritičkog razmišljanja i općenite promjene stava prema boljem razumijevanju našeg okoliša.

U nastavku dokumenta ćete pronaći podjelu obrazovnih materijala prema dobnim skupinama djece i mladih te prema metodama koje se koriste u obrazovnim materijalima. Svi materijali su detaljno opisani „korak po korak“ i kreirani na način da promiču interaktivnu raspravu i kritičko mišljenje među mladima o bioetičkim temama.

Svi materijali, među ostalim, imaju naznačenu dobnu skupinu djece, vrijeme trajanja i broj sudionika. **To ne znači da se morate striktno držati napisanoga, već materijale možete prilagođavati potrebama grupe.** Materijali su dizajnirani kao samostalna obrazovna pomagala te su namijenjeni da pruže opće okvir iz kojeg možete izabrati pitanja i aktivnosti koje najbolje odgovaraju vašoj grupi i vama.

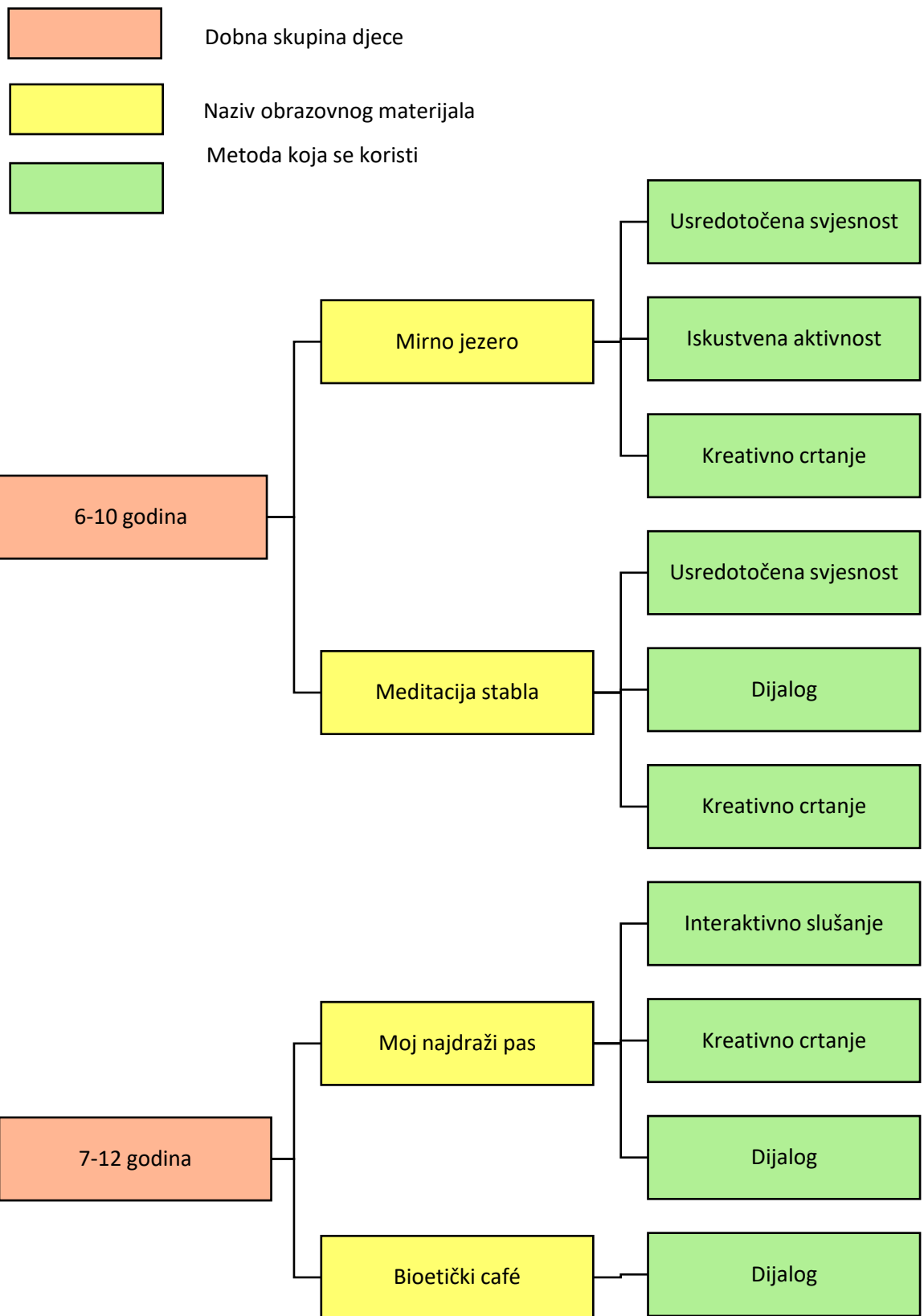

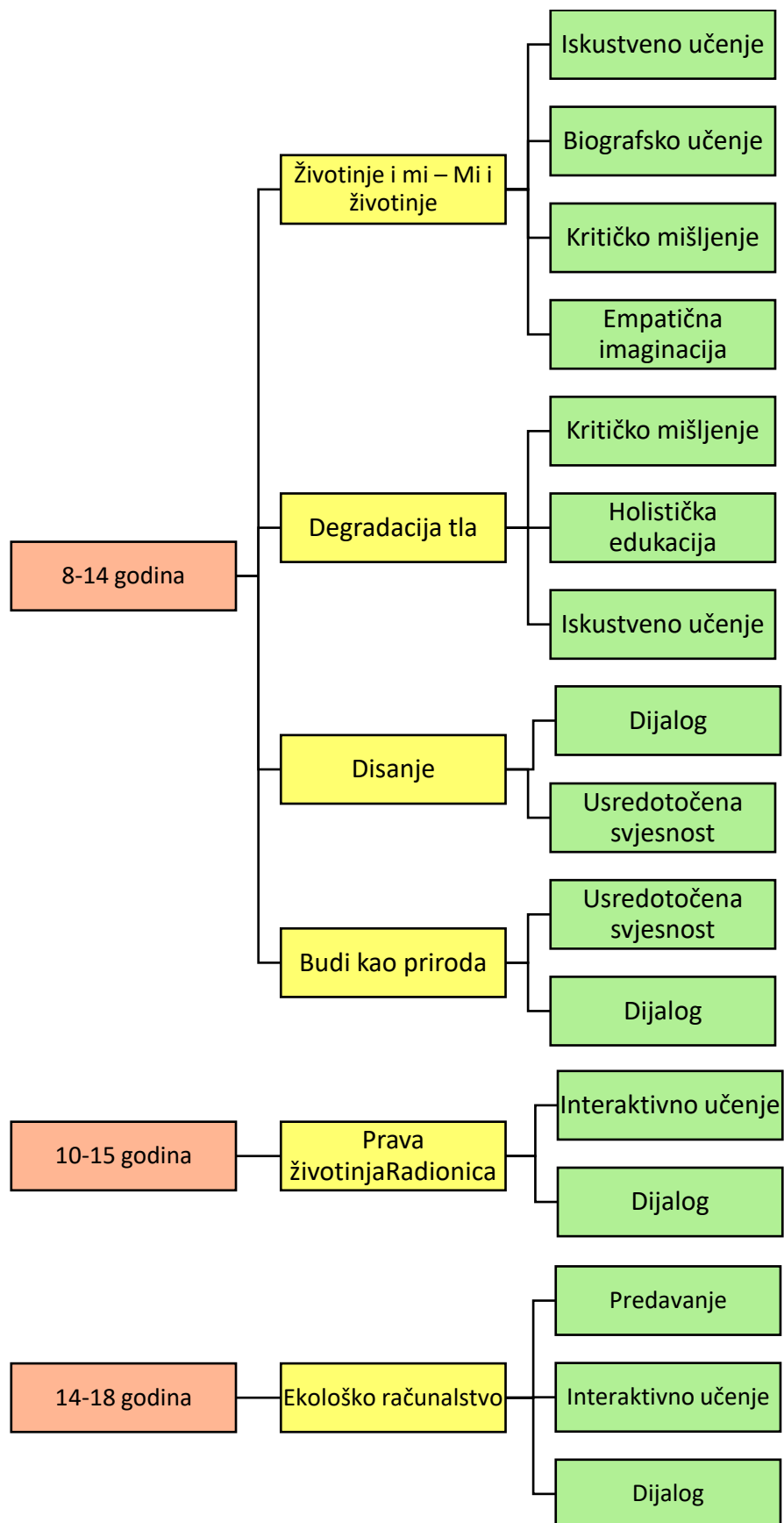
Materijali se mogu koristiti u različitim obrazovnim okolnostima i u bilo kojoj zemlji i u bilo kojem kontekstu jer se bavi pitanjima koja nemaju granica već su univerzalna.

Nadamo se da će vas ovi obrazovni materijali potaknuti na kreativnost i dati vam novu dimenziju u radu i poučavanju o bioetičkim temama na jednostavan, kretivan i zabavan način.

2. PODJELA EDUKATIVNIH MATERIJALA

Prava životinja

Dobni raspon: 10-15 godina

Vrijeme: 60 minuta

Grupa: 10-15 sudionika

Materijali i alati: Računalo ili laptop, Video projektor, Platno za projektor, Bijela ploča, Markeri, 4 videa:

- [Beagle uvod](#)
- [Sokrat uvod](#)
- [Beagle i Sokrat – Trebaju li životinje imati prava?](#)
- [Epilog; Kad na Atenu padne noć](#)

Obrazovne metode: Radionice, interaktivno učenje i filozofska rasprava o problemima prava životinja korištenjem sokratovske majeutike kroz video animaciju.

Ključne obrazovne točke:

Sudionici bi trebali moći:

1. raspravljati u sokratovskoj majeutici o pravima životinja
2. primijeniti i ocijeniti argumente sokratovske etike na prava životinja
3. razmišljati kritički i etički o problemima prava životinja

Uvod:

Sljedeće definicije, pojašnjenja i filozofska pozadina imaju za cilj pomoći voditelju radionice pri isporuci materijala.

Središnje pitanje ovog modula je: *Trebaju li životinje imati prava?* Pitanju se pristupa iz sokratovske majeutičke metode. Problemu prava životinja se pristupa preko video animacije u kojoj Sokrat raspravlja s Beagleom.

Što je etika?

Etika se generalno definira kao »nauka o moralu«. Uključuje pitanja praktičnog razumijevanja kao što su sloboda, jednakost, obveze i prava. Etika je povezana s kodeksom ili skupinom načela, standarda ili pravila koji vode moralna djela pojedinca u određenom socijalnom okviru. Bavi se moralnom prosudbom ili moralnom odlukom, uključujući pitanja o ljudskom ponašanju ili vladanju: kako bi osoba *trebala* postupati odgovorno u određenom slučaju i u kojoj mjeri bi tu radnju trebalo opisivati kao ispravnu ili pogrešnu.

Što je pravo?

Prava su ovlaštenja (ne) obavljanja određenih radnji ili (ne) biti u određenim stanjima; ili ovlaštenja da drugi (ne) čine određena djela ili (ne) budu u određenim stanjima. (Wenar). Postoje dva pristupa teoriji prava: (1) Pristup interesa ili blagostanja: Sve osobe imaju dužnost prema pravima u svemu što ima interesa; (2) Pristup volje: (2) Zahtjev za pravima ne podrazumijeva nikakvu dužnost nositelja prava, već samo slobodu da ispuni zahtjev ili ne.

Sokratovska etika

Sokrat (469-399 pr. Kr.) je uz Platona i Aristotela najpopularnija i najpriznatija figura antičke grčke filozofije. Iako nije pisao, njegova filozofska originalnost u metodi i govoru je imala ogroman utjecaj u povijesti filozofije i obrazovanja. Za Sokrata, najvažniji zadatak u čovjekovom životu je briga za dušu: intelektualna i moralna osobnost svakom ljudskog bića. Kao moralni agenti, ljudi su odgovorni znati i djelovati ispravno ili pogrešno.

Sokratovska metoda

Sokrat je tvrdio da neistraženi život ne vrijedi živjeti i da je moralno dobro najveće znanje. Njegova metoda se zove „majeutika“, tj. „poroditi“ čovjekove skrivene ideje kako bi on ili ona bili svjesni svojih ideja. Kako bi postigao taj cilj, Sokrat je predlagao kontinuirano kritičko samoispitivanje života. Ljudi moraju ispitivati i izazivati sebe i život drugih. Znanje je poželjnije od neznanja, i znanje je najveća vrlina. Dakle vrlina nije neka vrsta znanja nego znanje samo. Kako se ponašati i djelovati u skladu s dobrom bi trebao biti najvažniji aspekt ljudskog života.

Pitanje prava životinja

Prava životinja, kao što je slučaj i s ljudskim pravima, smatraju neljudske životinje kao bića kojima se mora pristupati s poštovanjem, ciljevi koji su sami po sebi, a ne kao sredstva za postizanje drugih ciljeva. Prava životinja su kontroverzna tema u etici životinja s dugom raspravom među filozofima. Postoji li nešto posebno u čovječanstvu što opravdava ideju kako ljudi imaju moralni status a neljudske životinje ne? (Gruen)

Neki filozofi tvrde da će nam pitanje prava životinja omogućiti da bolje razumijemo prirodu ljudskih bića i pravilan opseg naših moralnih obaveza, dok neki drugi tvrde da postoji odgovor koji može razlikovati ljude od ostatka prirodnog svijeta. (Gruen)

Pitanje prava životinja uključuje opravdanje ljudskih praksi prema životinjama ili neljudima kao što su izazivanje boli, smrti i patnje. Primjerice uzgajamo životinje za hranu, odjeću i lijekove, kao i za naporan rad, zabavu i znanstvene eksperimente. Ljudska

odgovornost za ljudska prava nije vezana samo za opravdanje gore navedenih praksi, već i za razmatranje životinje kao moralnog agenta kojeg moramo poštovati.

Korak po korak – kako to učiniti?

Radionica se sastoji od jedne sesije od 60 minuta.

Preliminarne napomene

- Sudionici po mogućnosti sjede u kružnoj orijentaciji oko voditelja i s pogledom na ekran kako bi mogli gledati animacije. Alternativno, učenici mogu sjediti bez orijentacije ali s pogledom na ekran i voditelja.
- Na početku sesije, voditelj/ica se predstavi i upozna sudionike. Predlaže se da sudionici imaju stacionarne kartice s njihovim imenima na stolu.
- Voditelj predstavi i objasni ciljeve i agendu radionice. Voditelj također objašnjava kako će se multimedijске animacije koristiti za dijalog u nastavi.
- Voditelj treba stvoriti ugodnu i opuštenu atmosferu za učenje. Sudionici bi se morali slobodno izraziti i odgovarati na pitanja i komentare drugih sudionika na kritičan ali uvažavajući način.
- Za mlađe sudionike, voditelj objašnjava neka pravila sudjelovanja kao što su:
 - Podignite ruku, ako želite govoriti.
 - Slušajte druge pažljivo.
 - Ne govorite u isto vrijeme kao i ostali sudionici.
 - Vodite bilješke o ključnim pogledima drugih sudionika.
 - Vodite bilješke o vašim tvrdnjama i razmišljanjima.
 - Izrazite svoje mišljenje na pristojan način.

Procedure

- Preliminarne napomene (pogledaj poviše)
- Voditelj će pokazati video „Beagle uvod“. Kratko objašnjenje projekta i njegovi ciljevi se prezentiraju publici ". Voditelj bi mogao donijeti vrijednosti BEAGLE projekta kako bi naglasio važnost obrazovanja u dobroj praksi prema pravima životinja i poštovanju prema neljudskim životinjama.
- Voditelj će objasniti tko je bio Sokrat i što je metoda Sokratove majeutike. Predstavlja se video „Sokrat uvod“.
- Voditelj objašnjava središnje pitanje: *Trebaju li životinje imati prava?*
- Voditelj pokazuje video „Beagle i Sokrat – Trebaju li životinje imati prava?“
- Voditelj ističe neka od glavnih pitanja prava životinja (koje je Beagle postavio u videu). Pregled etike životinja, prava životinja i koncept „prava“ treba pojasniti sudionicima.

-
- Voditelj traži od sudionika da razumiju metodu sokratovske majeutike (pogledaj poviše) i razmisle o središnjem pitanju.
 - Voditelj bi mogao postaviti jedno od sljedećih pitanja:

Treba li se životinje smatrati osobama?

Razmišljaju li životinje kao ljudi?

Kakva bi prava trebale imati životinje?

Znamo li osjećaju li životinje zadovoljstvo ili bol?

Imaju li životinje emocije?

Jesu li životinje sretne ili tužne?

Razumiju li životinje sreću drugih životinja?

U kojoj mjeri će nas razumijevanje prava životinja učiniti boljim osobama?

- Rasprava slijedi o razmišljanjima sudionika.
- Voditelj traži od sudionika da pojasne zašto tako razmišljaju i objasne razloge svojih tvrdnji. Ova praksa je za mlađu djecu ali općenito poboljšava samorefleksiju i kritičko razmišljanje sudionika.
- Završne napomene: Radionica završava s voditeljevim zaključkom o filozofskom slaganju za prava životinja i našem odnosu prema životinjama s poštovanjem. Na kraju radionice voditelj pokazuje video „Epilog: Kad na Atenu padne noć“.

Izvori i daljnje čitanje

Fieser, J. (2018) "Ethics", in the *Internet Encyclopedia of Philosophy* [accessed: 1/9/2019]

Lori Gruen (2011) *Ethics and Animals: An Introduction (Cambridge Applied Ethics)*, Cambridge: Cambridge University Press.

Lori Gruen (2017) "The Moral Status of Animals", in the *Stanford Encyclopedia of Philosophy* at <https://plato.stanford.edu/entries/moral-animal/> [accessed: 8/4/2019]

Tom L. Beauchamp and R.G. Frey (2014) (eds.) *The Oxford Handbook of Animal Ethics (Oxford Handbooks)*, Oxford: Oxford University Press.

Ethics Guide: "Animal Rights" in *BBC* at http://www.bbc.co.uk/ethics/animals/rights/rights_1.shtml [accessed: 8/4/2019]

Scott D. Wilson "Animals and Ethics" in *The Internet Encyclopedia of Philosophy* at <https://www.iep.utm.edu/anim-eth/> [accessed: 8/4/2019]

Wenar, L. (2015) "Rights" in the *Stanford Encyclopedia of Philosophy* at <https://plato.stanford.edu/entries/rights/> [accessed: 1/10/2019]